

N:o 235.

Af herrar **G. Elowson** och **S. T. Palme**, om vidtagande af åtgärder för skyndsamt utgifvande af ett sammandrag af Andra Kammarens diskussioner.

Redogörelserna för kamrarnes debatter — diskussionsprotokollen — ingå såsom integrerande beståndsdel i kamrarnes officiella protokoll, hvilka dessutom innehålla ett sakprotokoll, det s. k. stomprotokollet. Tiden för diskussionsprotokollens offentliggörande genom tryck sammanfaller således med och är beroende af den tid, inom hvilken de officiella fullständiga protokollen publiceras. Då dessa under nuvarande förhållanden föreligga i tryck först 2—3 veckor efter sammanträdena, uppfylla visserligen protokollen sin bestämmelse att åt eftervärlden bevara minnet af en kammares förhandlingar, och, om deras uppgift vore endast denna, vore allenast af historisk natur, skulle de gifvetvis fylla denna sin uppgift lika väl, om deras offentliggörande genom tryck skedde t. o. m. långt senare än nu är fallet.

Ingalunda torde dock åtminstone diskussionsprotokollens uppgift vara så snävt begränsad, hvilket ju ock indirekt erkännes äfven nu därigenom, att protokollen befordras till trycket redan inom utgången af den tidsperiod, hvarunder ett riksmöte är församladt. Enligt motionärernas öfvertygelse skulle tvärtom skyndsamt utgifna diskussionsprotokoll spela en betydande roll, icke blott för det politiska lifvet i det stora hela, främst då i riktning af att grundlägga en mera objektivt och själfständigt dömande opinion, utan äfven för det speciella riksdagsarbetet. I det senare afseendet torde det vara nog att erinra om, hvilken fördel det skulle innebära t. ex. för medlemmar af en kammare, hvilka varit förhindrade att bevista ett sammanträde eller någon del däraf, för kamrarne inbördes, för regeringens ledamöter, för ut-

skotten — i händelse af debatt vid remisser och särskildt vid återremisser i sammanjämkningssyfte, äfvensom i fråga om sådana ärenden, som blifva föremål för gemensam omröstning — att så snart som möjligt äga tillgång till fullständiga, korrekta och opartiska redogörelser för de åsikter och synpunkter, som vid debatterna i respektive kamrar i hvarje särskildt fall gjorts gällande. Men äfven för de rent praktiska intressena i samhället skulle onekligen ett skyndsammare förfaringssätt i detta fall innebära en stor vinst. Många af våra näringar hafva sina särskilda fackorgan, och dessa skulle otvifvelaktigt med tillgång till fullt tillförlitliga redogörelser för Riksdagens förhandlingar, medan deras speciella frågor där ännu stode på dagordningen, på ett helt annat sätt än nu kunna, så att säga, bevaka dessa näringars önskemål, samt därigenom hos deras utöfvare höja intresset för näringspolitiska frågor och därmed bidraga till att dessa frågor kraftigare fördes fram i det offentliga lifvet.

Detta behof af skyndsammare publicerade riksdagsförhandlingar, som sålunda förefinnes, och som, med vår tids snabba utveckling, dag för dag gifvetvis blir allt större, fylles nu af pressen. Men tidningarna, hvilkas hufvuduppgift väl är att, hvar och en ifrån sin synpunkt, verka för bestämda politiska mål, kunna — helt naturligt och förklarligt för resten — i detta, lika litet som i alla andra fall, undvika en viss subjektivitet i framställningen, och deras referat af Riksdagens förhandlingar kunna därför icke fylla de anspråk på objektivitet och fullständighet, som ifrån det allmännas sida måste uppställas.

Journalisterna förneka heller icke behovet af ett skyndsammare publicerande af protokollen.

Sålunda uttalade i Andra Kammaren vid 1875 års riksdag, då val skulle företagas af kanslideputerade, herr Arvid Gumælius, själf som bekant tidningsutgifvare, den förhoppning, att befordrandet till trycket af kamrarnes protokoll »mätte i tid ordnas så, att svenska Riksdagen blefve i detta hänseende något så när likställd med andra riksförsamlingar, som äro med vår jämförliga, samt yttrade den önskan, hvilken han hoppades, att icke någon ville motsäga, att de blifvande kanslideputerade och de, hvilka ägde tillsätta kammarens kansli, skulle hellre besluta en större penningupppoffring för ändamålet, än att låta den öfverklagade långsamheten fortfara». Kort därefter, vid samma riksdag, anförde nämnde ledamot bland annat: »Förut har kammaren sysselsatt sig med frågan om ordnande af protokollens uppsättande och om vidtagande af åtgärder för desammas skyndsammare tryckande. Men för att vinna det med dessa åtgärder afsedda ändamål, fordras äfven med-

verkan af kammarens ledamöter själfva», och med anledning häraf toge han sig friheten väcka en motion med förslag till åtskilliga ändringar i Andra Kammarens arbetsordning, åsyftande snabbare *justering* af kammarens protokoll. Denna motion, hvilken af Andra Kammaren, uppå hemställan af dess dåvarande talman, landshöfding Asker, hänvisades till behandling af ett kammarens enskilda utskott, blef emellertid af detta utskott afstyrkt och, i öfverensstämmelse därmed, af kammaren afslagen.

Nyssberörda fall, herr Gumælii uppträdande år 1875, är icke ett enastående exempel på klagomål inom Riksdagen öfver långsamheten med protokollens utgifvande. Klagomål framställas redan vid det nya representationsskicketes första riksdag. Den 21 januari 1867, då herr talmannen till kammarens ompröfning hemställde, »huruvida icke med tryckning af kammarens protokoll och de inom kammaren väckta motioner borde förfaras på sätt brukligt varit inom de forna Riksstånden, eller att protokollen och motionerna tryckas, hvarje samling för sig, och de senare utgörande en afdelning af bihanget till Riksdagens protokoll», väckte dåvarande hofrättsassessoren P. A. Bergström ånyo tanken på en riksdagstidning. Kammarens protokoll samma dag mäter härom: »Herr Bergström, som på begäran erhöll ordet, yrkade, att endast motionerna måtte till trycket befordras, ty för protokollen blefve intresset i allmänhet ringa, då deras tryckning vanligtvis droge alltför långt ut på tiden, och en riksdagstidning, väl redigerad, långt bättre uppfyllde allmänhetens anspråk på att få skyndsamt underrättelse om Riksdagens förhandlingar, än hvad protokollen kunde åstadkomma.

Efter afslutad öfverläggning beslöt kammaren att tills vidare endast de motioner, som inom kammaren väckas, skulle på öfligt sätt till trycket befordras.»

Nu, nära 40 år därefter, då vi stå inför en måhända genomgripande förändring af representationen, kunna ordagrant samma anmärkningar riktas mot kammarens protokoll.

Det hos oss rådande systemet för protokollens utgifning framstår i en egendomlig dager vid en jämförelse med de principer, som på hithörande område tillämpas af andra lagstiftande församlingar — en belysning, som verkar än bjärtare, om man delar den åsikten, att ett lands parlamentariska utvecklingsgrad i viss mån återspeglas i den omsorg, hvarmed dess representation söker upprätthålla växelverkan mellan sig och den politiskt intresserade allmänheten.

För att nu taga några exempel, utkommer sålunda det officiella protokollet (med fullständigt diskussionsprotokoll) färdigtryckt: i Frankrike på morgonen efter plenum, i Danmark *dagen* efter plenum (vanligen), likaså i Nederländerna (åtminstone i korrekturafdrag), i Bayern på 3:dje *dagen* efter plenum, i Sachsen (oftast), i Spanien och i Belgien (alltid) 3—4 *dagar* efter plenum samt i Norge 4—5 *dagar* (stundom betydligt senare) och i Sverige, som påpekadt, 2—3 *veckor* efter sammanträdet.

I flera länder utkommer därjämte en ännu tidigare upplaga af protokollet, äfven där det officiella fullständiga protokollet publiceras med en efter våra förhållanden synnerligt stor skyndsamhet.

Sålunda utgifves en tidigare upplaga: för belgiska deputeradekammaren $\frac{1}{2}$ timme efter avslutadt plenum, för italienska deputeradekammaren 1 timme, för franska senaten och deputeradekammaren 1—2 timmar efter sammanträdet slut, för spanska deputeradekammaren kl. 8 på morgonen efter plenum samt för belgiska senaten, luxemburgiska deputeradekammaren och spanska senaten morgonen efter plenum. Beträffande detta snabbare protokoll förekommer så godt som undantagslöst ingen justering.

I Frankrike är man icke ens nöjd med denna hastighet; under loppet af ett sammanträde telegraferas nämligen för hvar 10:de minut en kort redogörelse öfver förhandlingarna till republikens president, till medkammaren och till börsen. Denna redogörelse utdelas, liksom nyss berörda edition, gratis till pressen.

Hvad Italien (deputeradekammaren) beträffar, är den anordning därstädes vidtagen, att sammandragsredogörelsen, allt efter som den blir färdig, telegraferas till prefekturerna och de mer betydande landsortstidningarna, hvarjämte densamma, mångfaldigad medels skrifmaskin, tillställles hufvudstadstidningarna.

Den utomlands rådande större snabbheten vid publicerandet af de officiella fullständiga protokollen är naturligtvis i hög grad betingad af den skyndsamhet, hvarmed de stenografiska uppteckningarna (de s. k. stenogrammen) öfverflyttas till vanlig skrift. Denna procedur försiggår också i andra länder med synnerligen stor intensitet. Öfverflyttandet till vanlig skrift vidtager t. ex. sålunda i Belgien, Danmark, Frankrike, Italien, Nederländerna, Rumänien och Spanien omedelbart efter avslutad uppteckning. Detta gör, att hvad som upptecknats under en inställelseperiod (tjänstgöring för hvarje gång vid protokollet) föreligger utskrifvet t. ex. i Belgien inom 21 *minuter* efter upptecknandet; motsvarande tid är i Frankrike omkring 20 *minuter*, i Italien 27 resp.

45 minuter, i Rumänien omkring 30 minuter, i Nederländerna 55 minuter, i Spanien omkring 60 minuter, i Sverige däremot 27—39 $\frac{1}{2}$ timmar. Denna betydliga tidsutdrägt i vårt land förklaras till en stor del däraf, att hos oss tillämpas ett system med hardt när enastående långa inställelseperioder ($\frac{1}{2}$ timme i Andra Kammaren och 1 timme i Första Kammaren).

Diskussionsprotokollen föreligga i sin helhet färdigutskrifna, eventuellt reviderade: i Belgien 20 minuter efter avslutadt plenum; i Finland någon timme efter det respektive anförande hållits, eller åtminstone i regel till nästa plenum; i Danmark innan stenograferna lämna riksdagshuset; i Bayern $\frac{3}{4}$ timme efter sammanträdet; i Spanien 1 timme (reviderade högst 2 timmar) efter sammanträdet; i Sachsen på aftonen samma dag plenum hållits (stundom dock följande morgon); i Luxemburg dagen efter, senast andra dagen efter plenum; i Sverige på morgonen 3:dje dagen efter plenum.

En annan faktor, som naturligtvis också inverkar på publikationshastigheten, är justeringen. Det torde därför icke sakna sitt intresse att något redogöra för, huruledes justeringstiden är bestämd i en del främmande riksförsamlingar. I Finland medgifves därtill 24 timmar, i Rumänien kortast möjliga tid; i Nederländerna äga talarne utöfva sin justeringsrätt från kl. 7 e. m. efter avslutadt plenum till kl. 3 e. m. följande dag (i händelse af aftonplenum från kl. 9 f. m. till kl. 3 e. m. påföljande dag); i franska senaten, i fråga om manuskript, till kl. 11,30 e. m. sammanträdet dag, för korrektur till kl. 1,30 på natten (mycket ofta tages justeringsrätten icke i anspråk), i franska deputeradekammaren under loppet af 5 timmar från sammanträdet; i spanska deputeradekammaren under 4 timmar efter slutadt plenum, i spanska senaten intill kl. 2 på natten; i belgiska deputeradekammaren under loppet af 2 dagar och i belgiska senaten under loppet af 3 dagar; i Luxemburg inom 48 timmar efter det talaren erhållit utskrift eller korrekturafdrag; i Sachsen till kl. 6 e. m. dagen efter sammanträdet; i Bayerns första kammare till kl. 12 middagen dagen efter plenum, i dess andra kammare inom 24 timmar efter sammanträdet. I Norge är härför ingen tid bestämd; i regel böra dock anförandena vara återställda inom 24 timmar. I Danmark förekommer justering endast i det fall, att vederbörande talare därom framställt särskild begäran. I Italien har bristen på talarestol framkallat så stort behof af justering, att för densamma medgifvits en tid af 4 dagar. Hos oss är, som bekant, för justeringen medgifven en tid af 3, respektive 4 dagar.

Den utväg, som, med kännedom om hithörande förhållanden utomlands, vid första påseendet måhända genast erbjuder sig för att i

vårt land nå det eftertraktade målet, en hastigare publicering af diskussionsprotokollen, är denna: Utgif det fullständiga riksdagsprotokollet, respektive kammares protokoll, skyndsammare! Knappa således in på tiden för notariernas inställelse vid protokollet och — som konsekvens däraf — knappa in på tiden för stenogrammens utskrifvande och revidering, knappa in på justeringstiden och på tiden för tryckning och korrekturarbete.

För visso skulle detta program ganska lätt kunna genomföras utom på en enda punkt, nämligen i fråga om justeringstiden. Enligt en tradition i vårt land utnyttjas justeringsrätten här i långt vidsträcktare omfattning än i kanske något annat land, och denna tradition är säkerligen icke lätt att bryta. Visserligen skulle, medelst vidtagande af på andra håll genomförda anordningar för justeringens underlättande (t. ex. genom distribuering till vederbörande af manuskript eller korrekturafdrag), justeringstiden äfven utan kännbart intrång i justeringsrätten kunna jämväl hos oss något inskränkas, men fråga är dock, om denna afknappning i alla fall kunde drifvas så långt, att den medgäfvde ett publicerande genom tryck af debatterna, medan de ännu hafva dagshändelsernas aktualitet, hvilket ju är önskningsmålet.

I vårt broderland, Norge, med intensivare stenograftjänstgöring och endast 24 timmars justeringstid — såsom uppställd norm — utgifvas dock protokollen i lyckligaste fall först 4—5 dagar efter sammanträdet; i Belgien råder sådan intensitet i tjänstgöringen, att notarierna sitta endast 3 minuter åt gången vid protokollet och (med maskinskrifvares tillhjälp) hafva utskriften färdig inom 21 minuter efter inställelsen, hvarjämte revideringen börjar omedelbart efter sammanträdet slut. Likväl utkomma icke där de fullständiga protokollen med större skyndsamhet, än att deputerade kammarens protokoll föreligga i tryck för allmänheten 3 1/2 dagar och senatens 4 dagar efter det sammanträde som de röra. Ledamöterna hafva, som nämnt, en justeringstid af 2 dagar i deputeradekammaren och 3 dagar i senaten. Härvid är dock att märka, att i Belgien sammanträdena i regel pågå endast från kl. 2 till 5 e. m., under det att i vårt land ganska ofta två diskussionsplena sammanföras på en dag, hvardera med en längd af omkring 5 timmar — aftonplena undantagsvis med en längd af ända till 7 timmar; och denna omständighet försvårar naturligtvis ganska mycket ett skyndsamt utgifvande af det *fullständiga* protokollet.

Under sådana förhållanden erbjuder sig osökt tanken på två upplagor af protokollet: en tidigare redogörelse i sammandrag för debatterna,

eller en s. k. analytisk redogörelse, och ett fullständigt diskussionsprotokoll.

Med en sådan anordning skulle det fullständiga diskussionsprotokollet kunna utgifvas alldeles som förr, utan att någon inskränkning i den för detsamma medgifna justeringstiden behöfde ifrågakomma och utan att någon större intensitet i förarbetena för detsamma skulle påfordras.

Frågan blir då: kan ett protokollssammandrag uppfylla de anspråk, som i detta fall med fog kunna uppställas, nämligen i fråga om objektivitet, fullständighet och snabbhet?

Hvad den första fordran beträffar, så ligger det i sakens natur, att ett sammandrag af protokollet bör kunna lämna en nära nog lika objektiv redogörelse för de muntliga förhandlingarna som protokollet in extenso, enär det förra likaväl som det senare skulle, så att säga, utgifvas ex officio och under respektive kammares kontroll.

Äfven i fråga om fullständigheten torde — åtminstone i jämförelse med de redogörelser, som under nuvarande förhållanden stå allmänheten till buds genom tidningarne — inga befogade anmärkningar mot ett sådant protokoll kunna framställas. I de fall, där utomlands den tidigare utgifna upplagan af protokollen har formen af en analytisk redogörelse, sker i regel sammandragningen i sådan proportion, att redogörelsen kommer att motsvara ungefär $\frac{1}{3}$ af det fullständiga diskussionsprotokollet.

Om man i vårt land ägde tillgång till en sålunda affattad redogörelse för debatterna, skulle den säkerligen komma att röna långt större uppmuntran från allmänhetens sida än hvad fallet skulle blifva med ett skyndsamt utgifvet protokoll in extenso, på samma gång den i afseende å noggrannhet komme att vida öfverträffa pressens referat.

Att en sammandragsredogörelse kan publiceras snabbare än det fullständiga diskussionsprotokollet tarfvar väl knappast någon förklaring. Då detta protokoll icke skulle äga fullt samma officiella karaktär som det fullständiga protokollet, borde det därför kunna utgifvas utan någon justering, såsom i utlandet är regel, eller ock för detsamma en mycket kort justeringstid medgifvas; till följd af dess ringa omfattning skulle därjämte tryckningen af detsamma kunna verkställas på synnerligen kort tid. Vi föreställa oss sålunda, att redogörelsen för ett förmiddagsplenium, utan efterföljande aftenplenium, skulle kunna föreligga i tryck för allmänheten samma dags kväll; och i händelse af tvenne plena på en dag, skulle redogörelsen för förmid-

dagsplenium kunna utgifvas följande dags morgon och redogörelsen för aftonplenium följande dags eftermiddag.

Nu är därjämte att märka, att ett protokoll i sammandrag säkerligen skulle komma att ställa sig synnerligen billigt. Protokollets ringa omfattning skulle naturligtvis också inverka på tryckningskostnaden, likaväl som på tryckningshastigheten.

Ifrån kostnadssynpunkt torde den invändningen komma att göras, att man dock blefve nödsakad att för redigerandet af det sammandragna protokollet upprätta en alldeles ny afdelning af kammarens kansli, på samma sätt som man har det ordnad utomlands, och detta kostar penningar. Härvid är dock först och främst att märka, att införandet af ett snabbare publikationssystem i hvilken form som helst kommer att kräfva ökade utgifter för kansliets räkning. Vidare kan ifrågasättas, om en helt och hållet ny organisation på detta område behöfde för ändamålet åvägabringas. Det torde nämligen icke vara omöjligt att med ganska obetydliga förändringar af särskildt Andra Kammarens referentkansli kunna få till stånd en institution, som skulle kunna ombesörja utarbetandet af protokollssammandraget. I detta hänseende kan säkerligen italienska deputeradekammarens organisationsform på detta område tjäna till mönster.

Affattandet af den analytiska redogörelsen verkställes där af en s. k. revisionsbyrå, som består af 1 direktör, 1 vice direktör och 5 revisorer. Men jämte denna funktion har byrån till uppgift att utföra samma revisionsarbete, som hos oss åligger de kontrollerande notarierna. Om man då förökade antalet af dessa notarier — hvilket som bekant i Andra Kammaren är 4 — så att det ungefärligen ginge upp till italienska revisionsbyråns numerär (d. v. s. en tillökning af omkring 3 platser), skulle helt säkert åt dem kunna öfverlämnas bestyret med protokollssammandragets affattande, om de nämligen tillika blefve befriade från skyldigheten att medverka vid detaljreferatet, såsom fallet just är i Italien. Då, såsom nämndt, hos oss hvarje notarie eller notariepar refererar en jämförelsevis stor del af debatterna åt gången, torde man kunna eftergifva något på kontrollen *i detalj*, när man i ett annat afseende skulle göra en så stor vinst. De reviderande notarierna skulle sannolikt kunna utöfva den erforderliga kontrollen öfver sammanhanget i det fullständiga protokollet med ledning af sina för den analytiska redogörelsen gjorda anteckningar och med ledning tillika af just denna redogörelse, som ju mycket hastigt skulle föreligga i tryck.

Då sålunda ett sammandrag af debatterna bör kunna uppfylla ganska högt ställda anspråk och därjämte kunna åvägabringas utan

alltför stora kostnader, synas alla skäl tala för att, vid sidan af det fullständiga diskussionsprotokollet och tidigare än detta, utgifva ett dylikt sammandrag, antingen såsom bilaga till Riksdagens protokoll eller såsom bilaga till någon daglig hufvudstadstidning mot skälig ersättning från tidningens sida.

Motionärerna tillåta sig därför hemställa, det kammaren ville besluta:

1) att vidtaga åtgärder för att med största möjliga skyndsamhet utgifva ett sammandrag af kammarens diskussioner, vare sig såsom bilaga till kammarens officiella protokoll eller såsom bilaga till någon i hufvudstaden utkommen daglig tidning;

2) att uppdraga åt vederbörande kommitterade för tillsättande af kammarens kansli att föranstalta om de förändringar i arbetssättet för kammarens kansli och om anställning af det ökade antal notarier, som med införandet af den i mom. 1) åsyftade anordningen kan komma att påkallas; samt

3) att redan under innevarande riksdag, så snart ske kan, försöksanordningar träffas för ofvan angifna ändamål.

Kammaren torde för den förberedande behandlingen af denna motion tillsätta ett enskildt utskott.

Stockholm den 20 mars 1905.

Gullbrand Elowson.

Sven Palme.